

Anna Nawalana, Anna Majda, Łucja Mazur

Pracownia Teorii i Podstaw Pielęgniarstwa, Wydział Nauk o Zdrowiu, Collegium Medicum, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Opinie i wiedza studentów pielęgniarstwa na temat kodeksu etyki zawodowej pielęgniarki i położnej

Opinions and knowledge of the nursing students about the code of ethics for nurses and midwives

STRESZCZENIE

Wstęp. Kodeks etyki zawodowej odgrywa niezwykle ważną rolę w zawodzie pielęgniarki. Zawarte w nim zasady etyczne rozwijają wrażliwość moralną oraz pomagają w rozwiązywaniu dylematów etycznych i dokonywaniu wyborów.

Cel. Celem pracy było poznanie opinii i poziomu wiedzy na temat kodeksu etyki zawodowej wśród studentów pielęgniarstwa studiów drugiego stopnia.

Materiał i metody. Badanie wykonano metodą sondażu diagnostycznego i testów osiągnięć, z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety i testu sprawdzającego wiadomości. Grupę badaną stanowiło 100 studentów pielęgniarstwa studiów drugiego stopnia Wydziału Nauk o Zdrowiu UJ CM w Krakowie. Uzyskane wyniki poddano analizie statystycznej.

Wyniki. Poziom wiedzy studentów pielęgniarstwa na temat kodeksu etyki zawodowej pielęgniarki i położnej okazał się niewystarczający. Blisko 75% badanych nie wiedziało, kto go uchwała. Prawie wszyscy badani (90%) stwierdzili, że kodeks pomaga pielęgniarkom w codziennej pracy.

Wnioski. Pielęgniarki powinny pogłębiać i uzupełniać swoją wiedzę na temat kodeksu etyki zawodowej. Postępowanie zgodne z zasadami etycznymi ułatwia pracę z pacjentem oraz pozostałymi członkami zespołu medycznego.

Problemy Pielęgniarstwa 2014; 22 (3): 333–338

Słowa kluczowe: kodeks etyki; wiedza; pielęgniarka

ABSTRACT

Introduction. The code of professional conduct plays an extremely important role in the profession of nurse. Ethical rules it specifies help to develop moral sensitivity, solve ethical dilemmas and make choices.

Aim. The aim of the work was to learn about the opinions and level of knowledge on the code of professional conduct among nursing students of second-cycle studies.

Material and methods. The methods applied in the research included a diagnostic survey and achievement tests, with the use of an original survey questionnaire and a test of developed knowledge. The examined group included 100 nursing students of second-cycle studies at the Faculty of Health Sciences of the Jagiellonian University CM in Cracow. The acquired results were analyzed statistically.

Results. The nursing students exhibited insufficient knowledge on the code of professional conduct of a nurse and midwife. Nearly 75% respondents did not know who made it. Almost all the respondents (90%) said that the code helped nurses at everyday work.

Conclusions. Nurses should broaden and supplement their knowledge on the code of professional conduct. Acting according to ethical rules helps to work with patients and with the remaining medical team members.

Nursing Topics 2014; 22 (3): 333–338

Key words: code of ethics; knowledge; nurse

Adres do korespondencji: mgr piel. Anna Nawalana, Pracownia Teorii i Podstaw Pielęgniarstwa, Wydział Nauk o Zdrowiu, Collegium Medicum, Uniwersytet Jagielloński, ul. Michałowskiego 12, 31–126 Kraków, e-mail: ania.nawalana@poczta.onet.pl

Wstęp

Człowiek od wieków dążył do stworzenia zbioru zasad, ogólnych norm postępowania, które przyjęte w danej społeczności, mogłyby stać się pewnym odnośnikiem, drogowskazem w codziennej pracy, pomocą w dokonywaniu wyborów. Ogólne normy postępowania kształtowały się na przestrzeni wieków, coraz bardziej udoskonalając swą formę i uszczegóławiając treści, dostosowując się do potrzeb zmieniającego się środowiska i kultury. Podobnie, w miarę rozwoju pielęgniarstwa kształtowały się normy zachowań etycznych, zmieniał się charakter pracy, zakres kompetencji i odpowiedzialności, a także obszar działania pielęgniarki [1, 2].

W części ogólnej „Kodeksu etyki zawodowej pielęgniarki i położnej Rzeczypospolitej Polskiej”, jaki został przyjęty Uchwałą nr 9 Krajowego Zjazdu Pielęgniarek i Położnych w dniu 9 grudnia 2003 roku, można przeczytać: „zasady etyki zawodowej wynikają z uniwersalnych zasad etycznych i zobowiązują pielęgniarki i położne do przestrzegania praw pacjenta i dbania o godność zawodu” oraz „pielęgniarka/położna swoją postawą osobistą, zawodową i społeczną powinna dbać o prestiż zawodu i podnosić jego znaczenie w społeczeństwie” [3]. Osoba pracująca w zawodzie pielęgniarki powinna szanować, przestrzegać i kierować się w swojej pracy zasadami zawartymi w kodeksie etyki zawodowej, dzięki nim bowiem może rozwijać swoją wrażliwość moralną i wzmacniać swój „kręgosłup moralny” [4].

„Kodeks etyki zawodowej pielęgniarki i położnej Rzeczypospolitej Polskiej” reguluje zasady postępowania w sytuacjach budzących wątpliwość, dlatego znajomość ich jest zarówno obowiązkiem, jak i ochroną samego siebie. Ma to znaczenie zwłaszcza w dzisiejszym świecie, w którym normy i zasady moralne mają charakter względny i często podlegają zmianom oraz modyfikacjom [5].

Za symboliczny początek formalizacji etyki dla zawodu pielęgniarki można uznać rok 1893, kiedy to opracowano przysięgę pielęgniarską im. Florencji Nightingale. Zawarte w niej były takie zasady, jak na przykład zasada działania dla dobra pacjenta, zasada poufności oraz zasada nieszkodzenia. Ponadto przyszłe pielęgniarki ślubowały, że będą starać się „podnosić poziom własnego zawodu”, co obecnie można rozumieć jako zwiększanie prestiżu profesji oraz ciągłe doskonalenie i doskonalenie własnych umiejętności. Mimo że tekst ślubowania ma ponad 120 lat, nadal jest aktualny i powinien stanowić pewien rodzaj drogowskazu w codziennej pracy zawodowej „dobrej” pielęgniarki [6].

Cel

Celem badań było poznanie opinii i poziomu wiedzy na temat kodeksu etyki zawodowej wśród

studentów pielęgniarstwa studiów drugiego stopnia. Przeprowadzone badania miały dostarczyć odpowiedzi na następujące problemy badawcze:

1. Jakie cechy charakteru powinna posiadać osoba wykonująca zawód pielęgniarki w opinii badanych studentów pielęgniarstwa?
2. Jakie są opinie badanych studentów pielęgniarstwa na temat kodeksu etyki zawodowej i zagadnień etycznych?
3. Jakie są opinie badanych studentów pielęgniarstwa na temat przestrzegania zasad i powinności etycznych w praktyce?
4. Jaki jest poziom wiedzy badanych studentów pielęgniarstwa na temat kodeksu etyki zawodowej?
5. Jaka jest zależność między poziomem wiedzy badanych studentów pielęgniarstwa a czynnym wykonywaniem zawodu, miejscem zamieszkania, trybem studiowania?

Materiał i metody

Badania przeprowadzono w listopadzie 2013 roku na Wydziale Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum w Krakowie, wśród studentów pielęgniarstwa studiów drugiego stopnia. Badania były dobrowolne i anonimowe. Uczestniczyło w nich 100 osób. W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego oraz metodę testów osiągnięć szkolnych (testów wiadomości). Użyto autorskiego kwestionariusza ankiety składającego się z 8 pytań oraz metryczki. Narzędzie to umożliwiło między innymi poznanie opinii badanych na temat cech jakie powinny charakteryzować „dobrą” pielęgniarkę. Pozwoliło także określić, jak badani przestrzegają zasady i powinności etyczne w praktyce. Wykorzystano także kwestionariusz testu wiadomości, składający się z 4 pytań jednokrotnego wyboru. Za każdą poprawną odpowiedź badany otrzymywał 1 punkt, natomiast na złą odpowiedź nie otrzymywał punktu. Założono, że uzyskanie $\leq 50\%$ poprawnych odpowiedzi jest równoznaczne z osiągnięciem „niewystarczającego” poziomu wiedzy.

Do statystycznego opracowania danych wykorzystano analizę wariancji ANOVA (F). Poziom istotności przyjęto dla $p < 0,05$.

Wyniki

Wśród badanych było 50 kobiet, które studiowały stacjonarnie, oraz 50 kobiet uczęszczających na studia niestacjonarne. Zdecydowaną większość badanych stanowiły studentki pracujące w zawodzie pielęgniarki — 72 osoby, tylko 28 kobiet było biernych zawodowo. Przedział wiekowy badanych kobiet wynosił 21–49 lat (śr. wieku respondentek wynosiła 26 lat). Największą grupę tworzyły studentki w wieku 22–23 lata — 53 osoby. Przewagę stanowiły kobiety zamieszkałe

Tabela 1. Klasyfikacja ważności cech w opinii badanych studentek**Table 1.** Classification of importance of features according to the examined female students

Cechy osobowe „dobrej” pielęgniarki	Ocena ważności (%)			Razem (%)
	1 — najważniejsza	2 — ważna	3 — najmniej ważna	
Odpowiedzialność	72	13	3	88
Empatia	9	34	24	67
Cierpliwość	8	16	18	42
Obowiązkowość	7	12	13	32
Troskliwość	2	9	13	24
Asertywność	1	5	8	14
Życzliwość	0	2	8	10
Samodzielność	0	2	4	6
Wytrwałość	0	1	3	4
Pewność siebie	0	1	3	4
Szczerość	1	2	1	4
Odwaga	0	1	2	3
Sprawiedliwość	0	2	0	2
Inne	0	0	0	0

na wsi — 49 osób, pozostałe uczestniczki badania pochodziły z „dużego miasta” — 37 osób, oraz „małego miasta” — 14 osób.

Studentki poproszono o wybranie 3 cech, które powinny charakteryzować „dobrą” pielęgniarkę, a następnie przypisanie im wartości: 1 — najważniejsza, 2 — ważna lub 3 — najmniej ważna. W opinii większości respondentek odpowiedzialność (88%), empatia (67%) i cierpliwość (42%) to cechy, którymi powinna charakteryzować się każda pielęgniarka. Najrzadziej wskazywano: szczerość (4%), odwagę (3%), sprawiedliwość (2%). Blisko trzy czwarte badanych (72%) najwyższą wartość spośród wymienionych cech przyporządkowało odpowiedzialności (tab. 1).

W kolejnym pytaniu studentki poproszono o wskazanie tego zestawu cech, który według ich opinii najbardziej odpowiada wizerunkowi „dobrej” pielęgniarki. Pierwszy z nich zawierał cechy, jakie powinny być prezentowane w stosunku do swojej pracy (obowiązkowość, zdyscyplinowanie, odpowiedzialność, rzetelność), drugi w odniesieniu do drugiego człowieka (troskliwość, życzliwość, tolerancja, altruizm), natomiast trzeci podawał cechy, ukierunkowane na swoją osobę (samokontrola, samodzielność, samokrytycyzm, poczucie własnej wartości). Po dokładnym podliczeniu odpowiedzi można zauważyć, że blisko trzy czwarte respondentek (72%) za najistotniejszy uznała pierwszy zestaw cech. Drugi i trzeci zestaw

uzyskał podobną liczbę wskazań — odpowiednio 15% i 13%.

Badane studentki zapytano, czy kodeks etyki zawodowej pomaga pielęgniarkom w codziennej pracy. Zdecydowaną przewagę (90%) stanowiły respondenci, które stwierdziły, że kodeks etyki zawodowej jest użyteczny. Jako uzasadnienie swojego stanowiska podawały następujące przykłady: „ułatwia pracę”, „pozwala rozwiązywać dylematy”, „określa zasady, na których można się wzorować”, „pokazuje jak postępować”, „ujednolica postępowanie pielęgniarek”, „pozwala ukierunkować swoje działania”. Wśród badanych studentek były także osoby (10%), które stwierdziły, że kodeks etyki zawodowej nie pomaga w pracy, gdyż: „pielęgniarki nie znają jego treści”, „znajdują się tam oczywistości”, „ważniejsze są procedury wydawane przez szpital”.

Studentki zapytano, czy znają treści zawarte w kodeksie etyki zawodowej, które zostały opracowane dla pielęgniarek i położnych. Blisko trzy czwarte badanych (74%) zaznaczyło wariant: raczej tak. Pozostałe osoby wybrały: tak (16%), raczej nie (9%) i nie (1%).

Analizując wyniki badań, można zauważyć, że zdecydowana większość respondentek (74%) nie czyta artykułów/publikacji dotyczących zagadnienia etyki w pielęgniarstwie. Blisko połowa z nich (46%) stwierdziła, że „nie ma czasu na takie zajęcia”. Grupa 26 studentek zadeklarowała, że czyta artykuły/publi-

Tabela 2. Przestrzeganie zasad i powinności etycznych w praktyce przez respondentów**Table 2.** Observance of ethical rules and duties in practice by the respondents

Pytanie	Wariant odpowiedzi (%)			
	Tak	Raczej tak	Raczej nie	Nie
1. Czy przed przystąpieniem do wykonania czynności pielęgnacyjnych, leczniczych pytasz pacjenta o zgodę?	62	43	4	0
2. Czy wykonujesz zabiegi pielęgnacyjne, lecznicze tylko wtedy, gdy uzyskasz na nie zgodę pacjenta?	39	47	9	5
3. Czy zawsze tłumaczysz pacjentowi cel i sposób wykonania czynności pielęgnacyjnych, leczniczych?	29	53	16	2
4. Czy w przypadku odmowy pacjenta próbujesz przekonać go, aby zmienił swoje zdanie?	46	48	6	0
5. Czy podczas wykonywania czynności pielęgnacyjnych, leczniczych, zawsze dbasz o zachowanie intymności pacjenta (np. stawianie parawanu)?	53	46	1	0
6. Czy podczas planowania i wykonywania czynności pielęgnacyjnych, leczniczych zwracasz uwagę na przyzwyczajenia i upodobania pacjenta?	22	62	16	0
7. Czy starasz się angażować w proces pielęgnowania pacjenta i jego rodzinę?	37	52	10	1

kacje, które poruszają tematy etyczne. Wśród nich było 15 osób, które chciały w ten sposób poszerzyć swoją wiedzę, 7 osób interesujących się tym zagadnieniem, 3 osoby potrzebowały tych treści do pracy, a 1 osoba wykorzystywała je do pracy magisterskiej.

Kolejna seria pytań miała na celu stwierdzenie, czy badane studentki przestrzegają zasad i powinności etycznych w praktyce. Można zauważyć, że prawie wszystkie studentki przed przystąpieniem do wykonania czynności pielęgnacyjnych i leczniczych pytają pacjenta o zgodę (96%) i dbają o zachowanie intymności pacjenta (99%). Niepokojące jest to, że 18% respondentek nie tłumaczy pacjentowi celu i sposobu wykonania czynności, zabiegów, 16% nie zwraca uwagi na przyzwyczajenia i upodobania pacjenta, a 11% — nie angażuje w proces pielęgnacyjny pacjenta i jego rodziny (tab. 2).

Studentki poproszono o wypełnienie krótkiego testu sprawdzającego podstawową wiedzę na temat kodeksu etyki zawodowej, jaki obecnie obowiązuje pielęgniarki w Polsce. W pierwszym pytaniu respondentki miały wskazać organ, który uchwała kodeks zawodowy pielęgniarek w Polsce. Blisko trzy czwarte badanych udzieliło błędnej odpowiedzi, zaznaczając: Międzynarodową Radę Pielęgniarek i Położnych (36%), Naczelną Radę Pielęgniarek i Położnych (28%) oraz Okręgową Izbę Pielęgniarek i Położnych (9%). Tylko 27% badanych zaznaczyło właściwy wariant odpowiedzi — Krajowy

Zjazd Pielęgniarek i Położnych. Zdecydowana większość respondentek (80%) wiedziała, że pod tytułem: „Kodeks etyki zawodowej pielęgniarki i położnej Rzeczypospolitej Polskiej” jest to kodeks, który obecnie obowiązuje w Polsce. Niewiele ponad połowa badanych (51%) wiedziała, że kodeks etyki dla pielęgniarek pochodzi z 2003 roku, pozostałe respondentki zaznaczyły błędne odpowiedzi: 2009 rok (20%), 1991 rok (15%) oraz 2011 rok (14%). Tylko 12% studentek wskazało właściwą definicję zasad etycznych — „pewne wewnętrzne utrwalone sugestie, które mogą służyć w kierowaniu swym postępowaniem”. Pozostałe osoby zaznaczyły inne warianty: „zawarte w kodeksie etyki zawodowej normy postępowania” (58%), „przekonania i poglądy, którymi człowiek kieruje się w swoim postępowaniu” (21%), „prawnie ustalone powinności, których każdy człowiek powinien bezwzględnie przestrzegać” (9%) (tab. 3).

Respondentki mogły uzyskać od 0 do 4 punktów. Dokonując analizy wyników surowych, można zauważyć, że największą liczbę punktów uzyskała tylko jedna osoba. Trzy punkty zdobyło 20% badanych. Przewagę stanowiły osoby, które uzyskały 2 punkty (38%). Jeden punkt zdobyło 29% badanych studentek, a aż 12% respondentek nie znało poprawnej odpowiedzi na żadne pytanie. Można więc zauważyć, że 79% badanych uzyskało ≤ 50% poprawnych odpowiedzi, co sugeruje, że posiadają niewystarczający poziom wiedzy na temat zagadnień dotyczących kodeksu etyki zawodowej.

Tabela 3. Test wiadomości — zestawienie odpowiedzi**Table 3.** The knowledge test — summary of test answers

Pytanie	Odpowiedzi (%)	
	Poprawna	Błędna
1. Jaki organ uchwała kodeks zawodowy pielęgniarów w Polsce?	27	73
2. Jaki kodeks etyczny dla pielęgniarów obowiązuje obecnie w Polsce?	80	20
3. Z którego roku pochodzi aktualnie obowiązujący w Polsce kodeks etyki dla pielęgniarów?	51	49
4. Jak brzmi definicja zasad etycznych?	12	88

Starano się także zbadać, czy praca w zawodzie, miejsce zamieszkania oraz tryb studiowania (stacjonarnie/niestacjonarnie) wpływają na poziom wiedzy badanych studentek pielęgniarstwa. Istotność różnic pomiędzy zmiennymi oceniono za pomocą analizy wariancji (ANOVA).

Analiza danych statystycznych wykazała, że poziom wiedzy respondentek nie zależał istotnie statystycznie od: czynnego wykonywania zawodu ($F = 1,529$; $p = 0,219$), miejsca zamieszkania ($F = 0,590$; $p = 0,556$) oraz trybu studiowania badanych kobiet ($F = 0,966$; $p = 0,757$).

Dyskusja

Obowiązkiem pielęgniarki jest poszanowanie godności chorego, jego autonomii, a więc informowanie pacjenta o planach związanych z jego pielęgnacją oraz uzyskanie jego zgody na proponowaną opiekę i wykonywane czynności pielęgniarstwa. Pielęgniarka jest także zobowiązana, dbając o dobro pacjenta, stale uzupełniać swoją wiedzę w zakresie najnowszych osiągnięć medycyny, a także nauk pokrewnych, by wdrażając je w praktykę, lepiej pielęgnować powierzonych jej opiece pacjentów [7].

W opinii badanych studentek pielęgniarstwa studiów drugiego stopnia Wydziału Nauk o Zdrowiu UJ CM cechy, które powinny charakteryzować „dobrą” pielęgniarkę to przede wszystkim: odpowiedzialność (88%), empatia (67%) i cierpliwość (42%). Można więc wnioskować, że pielęgniarka kojarzy się respondentkom głównie z osobą, która wykonuje odpowiedzialny zawód i potrafi troszczyć się o innych. Z badań jakie przeprowadzono w 2008 roku wśród pacjentów Szpitala Wojewódzkiego we Włocławku [8] wynika, że chorzy, których zapytano o cechy, jakie powinny charakteryzować „dobrą pielęgniarkę”, podawali zwykle: „staranność i dokładność w wykonywaniu zabiegów” (59%) oraz „serdeczność i uprzejmość” (52,9%), dalsze pozycje zajęły: „cierpliwość i wyrozumiałość” (43%). Podobne pytanie zadano studentom III roku

studiów I stopnia kierunku pielęgniarstwo Wydziału Nauk o Zdrowiu Akademii Medycznej w Warszawie [9]. Stwierdzili oni, że osoba pracująca w zawodzie pielęgniarki powinna posiadać następujące cechy: „lubić swój zawód” — odpowiedzi takiej udzieliło 75,6% studentek oraz 90% studentów, a także „lubić ludzi” — 67,5% kobiet, 93,3% mężczyzn. We wszystkich wymienionych badaniach można dostrzec, że „idealna”, „dobra” pielęgniarka to przede wszystkim profesjonalistka oraz „opiekun spolegliwy”, czyli człowiek, który jest: „autentycznie troskliwy i opiekuńczy wówczas, kiedy budzi zaufanie, nie wycofuje się w niebezpieczeństwie, jest silnym oparciem w każdych okolicznościach, można zawsze liczyć na jego pomoc. Podstawową zasadą takiego opiekuna jest maksyma: przede wszystkim nie szkodzić (primum non nocere)” [za: 10].

Z przeprowadzonego testu sprawdzającego wiadomości wynika, że poziom wiedzy badanych studentek na temat zagadnień dotyczących kodeksu etyki zawodowej jest niewystarczający. Może to wynikać z faktu, że wiedza z zakresu etyki zdobyta podczas nauki zawodu nie jest pogłębiania i uzupełniana. Blisko trzy czwarte badanych respondentek (74%) nie czyta artykułów/publikacji dotyczących zagadnień etyki. Zupełnie odmienne wyniki uzyskano podczas badań przeprowadzonych wśród studentów pielęgniarstwa Akademii Medycznej w Szczecinie [5]. Wykazały one, że aż 77% respondentów chciałoby uzupełnić swoją wiedzę z zakresu etyki, na przykład uczestnicząc w organizowanych szkoleniach i konferencjach. Niezwykle ważną rzeczą jest, aby pielęgniarki nie tylko znały zasady i powinności etyczne „w teorii”, ale przestrzegały je w praktyce. Podczas badań własnych starano się sprawdzić, jaka jest opinia badanych studentek na temat przestrzegania zasad etycznych w relacjach z pacjentem, podczas wykonywania codziennych czynności pielęgnacyjnych i leczniczych. Prawie wszystkie respondenci zadeklarowały, że przed przystąpieniem do zabiegów pielęgniarstwa pytają pacjenta o zgodę

(96%). Można więc zauważyć, że szanują jego autonomię. Odmienne wyniki uzyskano podczas badań przeprowadzonych w 2007 roku w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Łukowie [11]. Ponad jedna czwarta badanych respondentek (28%) nie widziała potrzeby pytania pacjenta o zgodę na wykonanie czynności pielęgniarstwa. Zdecydowanie lepiej wypadły pielęgniarki pracujące w Zakładzie Opieki Zdrowotnej Szpitala Miejskiego im. Jana Pawła II i Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Elblągu [12]. Niemal wszystkie ankietowane pielęgniarki i położne (93%) informowały pacjentów o podejmowanych przez siebie czynnościach pielęgnacyjnych.

Często pielęgniarki nie są świadome co zawiera kodeks etyki zawodowej, a tym samym nie potrafią zastosować jego treści w praktyce. Przykładem tego mogą być wyniki badań jakie zostały przeprowadzone wśród 311 pielęgniarek pochodzących między innymi z: Finlandii, Grecji, Włoch, Wielkiej Brytanii i Polski. Wiele badanych pielęgniarek przyznało, że w wolnym czasie nie czyta publikacji poświęconych zagadnieniom etycznym i nie są tym zainteresowane. Według badanych pielęgniarek zła organizacja pracy, czyli zbyt mała liczba personelu na dyżurze oraz ograniczenia czasowe to czynniki utrudniające wdrożenie w praktykę treści zawartych w kodeksie etyki zawodowej [13].

Pielęgniarstwo jest zawodem, który potrafi uszlachetnić człowieka i nadać jego życiu określoną wartość. Pielęgniarka wykonując swój zawód, wchodzi w ciągłe interakcje z drugim człowiekiem, często cierpiącym. Interakcje te odgrywają ogromne znaczenie w kształtowaniu określonych postaw moralnych oraz własnego systemu wartości. Nawiązywanie właściwych relacji z drugim człowiekiem, wpływa nie tylko na rozwój osoby będącej „dawcą” opieki pielęgniarstwa, ale również na rozwój „biorcy” tej opieki [4].

Wnioski

Na podstawie analizy wyników badań można stwierdzić, że:

1. W opinii większości badanych studentek odpowiedzialność (88%), empatia (67%) i cierpliwość (42%) to cechy, którymi powinna charakteryzować się każda „dobra” pielęgniarka. Blisko trzy czwarte respondentek (72%) stwierdziło, że ogromne znaczenie w zawodzie odgrywa nastawienie do swojej profesji i wykonywanych czynności, czyli obowiązkowość, zdyscyplinowanie, odpowiedzialność, rzetelność.
2. W opinii większości badanych (90%) kodeks etyki zawodowej pomaga w codziennej pracy. Studentki w przeważającej większości (90%) deklaruują znajomość treści jakie są w nim zawarte. Jednak blisko trzy czwarte badanych (74%) nie czyta artykułów/

/publikacji poruszających zagadnienia etyczne, co pokazuje, że nie są zainteresowani tą tematyką.

3. Większość badanych studentek stara się przestrzegać zasad i powinności etycznych w praktyce. Niemal wszystkie respondentki przed przystąpieniem do wykonania czynności pielęgnacyjnych i leczniczych pytają pacjenta o zgodę (96%) i dbają o zachowanie intymności pacjenta (99%). Wśród badanych było 16% studentek, które nie zwracały uwagi na przyzwyczajenia i upodobania pacjenta.
4. Wiedzę badanych studentek na temat kodeksu etyki zawodowej można określić mianem niewystarczającej. Dlatego też należy zachęcać studentów pielęgniarstwa do stałego uzupełniania i aktualizowania swojej wiedzy na temat zagadnień etycznych oraz czuć nad rozwojem moralnym przyszłej kadry pielęgniarstwa.
5. Poziom wiedzy badanych studentek nie zależał istotnie statystycznie od czynnego wykonywania zawodu, miejsca zamieszkania i trybu studiów.

Piśmiennictwo

1. List apostolski Ojca Świętego Jana Pawła II *Dolentium hominum*, Rzym 1987.
2. Wrońska I., Mariański J. (red.). *Etyka w pracy pielęgniarstwa*. Wydawnictwo Czelej, Lublin 2002.
3. Kodeks etyki zawodowej pielęgniarki i położnej Rzeczypospolitej Polskiej. Uchwała nr 9 IV Krajowego Zjazdu Pielęgniarek i Położnych z dnia 9 grudnia 2003 roku. http://oipip.opole.pl/static/upload/dokumenty_do_pobrania/prawo_wykonywania_zawodu/przepisy_prawne/doc_2.pdf; data pobrania: 20.02.2014.
4. Kostrzanowska Z. Cnoty moralne — jako dyspozycje do czynienia dobra w pracy pielęgniarstwa. *Piel.* XXI w. 2003; 4: 5–8.
5. Mroczek B., Kędzia A., Trzaskaczka M. i wsp. Stan wiedzy na temat Kodeksu Etyki Zawodowej wśród pielęgniarek i położnych. *Prob. Piel.* 2008; 4: 369–373.
6. Dobrowolska B. Etyka w pielęgniarstwie. W: Różyńska J., Chańska W. (red.). *Bioetyka*. Wydawnictwo Wolters Kluwer SA, Warszawa 2013: 499–512.
7. Kodeks Etyki ICN dla Pielęgniarek http://www.ptp.na1.pl/pliki/kodeks_etyki_icn_2007.pdf; data pobrania: 20.02.2014.
8. Grabska K., Stefańska W. Sylwetka zawodowa pielęgniarki w opinii pacjentów. *Prob. Piel.* 2009; 1: 8–12.
9. Gotlib J., Łabęda W. Postrzeganie zawodu pielęgniarki/pielęgniarskiego przez studentów Akademii Medycznej w Warszawie. *Piel.* XXI w. 2008; 1: 25–30.
10. Kowalczyk S. Humanistyczna etyka społecznego opiekuna. W: Wrońska I., Mariański J. (red.). *Etyka w pracy pielęgniarstwa*. Wydawnictwo Czelej, Lublin 2002: 42–45.
11. Kostrzanowska Z., Małek K. Respektowanie zasad etycznych w pracy zawodowej pielęgniarek. *Prob. Piel.* 2008; 3: 259–268.
12. Tałaj A., Suchorzewska J. Postawy pielęgniarek i położnych wobec osób chorych i cierpiących w aspekcie obowiązujących norm prawnych i moralnych. *Prob. Piel.* 2007; 1: 32–38.
13. Tadd W., Clarke A., Lloyd L. i wsp. The value of nurses' codes: European nurses' views. *Nursing Ethics* 2006; 4: 376–393.